

ALIANȚA ORGANIZAȚIILOR
PENTRU PERSOANE CU DIZABILITĂȚI

RAPORT DE ANALIZĂ

A DOCUMENTELOR LEGISLATIVE ȘI NORMATIVE CE REGLEMENTEAZĂ ASIGURAREA CONDIȚIILOR DE ACESIBILITATE PENTRU PERSOANE CU DIZABILITĂȚI DIN REPUBLICA MOLDOVA

CONFORM SITUAȚIEI LUNII NOIEMBRIE 2016

Această publicație este realizată în cadrul proiectului „Parteneriate pentru incluziunea persoanelor cu dizabilități”, implementat de Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități, în cadrul Programului „Inițiativă Comună de Promovare a Oportunităților Egale”, implementat de Fundația Est Europeană și Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Guvernul Suediei și de Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei/DANIDA și contribuția Reprezentanței IM Swedish Development Partner.

Cuprins

Introducere	3
Capitolul I. Identificarea și analiza noțiunilor, termenilor și definițiilor relevante	5
Capitolul II. Analiza competențelor corespunzătoare autorităților în raport cu accesibilitatea și a responsabilităților acestora la asigurarea accesibilității	10
Capitolul III. Analiza legislației aplicabile și normativelor în domeniul construcțiilor referitor la reflectarea principiului accesibilității	15
3.1. Infrastructura și instituții publice	16
3.2. Servicii publice	16
3.3. Transport	17
3.4. Locuința	18
Capitolul IV. Identificarea actelor normative relevante indicate sau menționate de legislație	20
Capitolul V. Recomandări de ajustare și îmbunătățire a cadrului legislativ și normativ existent	23
Lista de abrevieri	26

Introducere

La data de 30.03.2012, în Republica Moldova a fost adoptată Legea nr. 60 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități¹. Legea stabilește clar angajamentul statului și al societății în a asigura un ansamblu de măsuri și lucrări de adaptare a mediului fizic, transporturilor, precum și a mediului informațional și comunicațional, incluzând tehnologiile și sistemele informaționale și comunicaționale, conform necesităților persoanelor cu dizabilități în scopul realizării principiului accesibilității. Suplimentar, legea stabilește prin o serie de articole unele dintre aceste măsuri, și anume, proiectarea și construcția obiectelor infrastructurii sociale adaptate necesităților persoanelor cu dizabilități, amenajarea obiectelor infrastructurii sociale și încăperilor de locuit pentru a putea fi folosite de către persoanele cu dizabilități, precum și, asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la obiectivele culturale, turistice și la complexele (sălile) sportive. Aceste măsuri trebuie să fie stabilite în acte legislative și normative, pentru a asigura caracterul lor obligatoriu. Legea prevede, de asemenea, competențele autorităților administrației publice centrale, locale și ale Consiliului național pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, dar și introducerea răspunderii pentru neîndeplinirea obligațiilor privind asigurarea accesibilității.

Prezentul raport a fost efectuat la solicitarea Asociației Obștești „Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova” care a indicat, realizarea unui raport de analiză:

- a documentelor legislative și normative ce reglementează asigurarea condițiilor de accesibilitate la clădirile și drumurile vechi;
- a documentelor legislative și normative ce reglementează asigurarea condițiilor de accesibilitate la clădirile și drumurile noi sau aflate în reconstrucție, și elaborarea recomandărilor legislative (Notă: accentul va fi pus pe evaluarea mecanismelor de proiectare, verificare, autorizare și recepție a construcțiilor);
- elaborarea recomandărilor legislative de îmbunătățire și completare a documentelor legislative și normative analizate;
- elaborarea și sistematizarea recomandărilor pentru un nou Plan de acțiuni de implementare a măsurilor de asigurare a accesibilității, având în vedere expirarea termenelor de implementare a acțiunilor conform Planului de acțiuni precedent (elaborat pentru perioada de implementare 2013-2014) și aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 599 din 13.08.2013 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni privind implementarea măsurilor de asigurare a accesibilității persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială².

¹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=344149>

² <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=349254>

Scopul raportului, definit de echipa de elaboratori, este analiza prevederilor Legii nr. 60 din 30.03.2012 privind accesibilitatea versus transpunerea acestor prevederi în cadrul legislativ și normativ existent, și formularea recomandărilor în cazul lipsei transpunerii. Pornind de la acesta, echipa de lucru și-a desfășurat metodologia pe următoarele aspecte:

- identificarea și analiza noțiunilor, termenilor și definițiilor relevante utilizate de Legea nr. 60 din 30.03.2012 și propagarea/transpunerea acestora în cadrul legislativ și normativ existent;
- analiza competențelor corespondente autorităților în raport cu accesibilitatea și a responsabilităților acestora la asigurarea accesibilității;
- analiza legislației aplicabile și normativelor în domeniul construcțiilor referitor la reflectarea principiului accesibilității cu identificarea neconcordanțelor între prevederile Legii nr. 60 din 30.03.2012 și cadrul legislativ și normativ existent;
- identificarea actelor normative relevante indicate sau menționate de legislație;
- formularea recomandărilor de ajustare și îmbunătățire a cadrului legislativ și normativ existent.

Capitolul I

Identificarea și analiza noțiunilor, termenilor și definițiilor relevante

Au fost identificate următoarele noțiuni, termeni și definiții relevante domeniului accesibilității, stabilite de Legea nr. 60 din 30.03.2012:

- **persoană cu dizabilități** – persoană cu deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere/obstacole, pot îngreuna participarea ei deplină și eficientă la viața societății în condiții de egalitate cu celelalte persoane;
- **accesibilitate** – ansamblu de măsuri și lucrări de adaptare a mediului fizic, transporturilor, precum și a mediului informațional și comunicațional, incluzând tehnologiile și sistemele informaționale și comunicațiile, conform necesităților persoanelor cu dizabilități, factor esențial de exercitare a drepturilor și de îndeplinire a obligațiilor persoanelor cu dizabilități în societate;
- **design universal** – proiectarea produselor, mediului, programelor și serviciilor astfel încât să poată fi utilizate de către toate persoanele, pe cât este posibil, fără să fie nevoie de o adaptare sau de o proiectare specială;
- **amenajarea obiectelor infrastructurii sociale** – ansamblu de măsuri și lucrări de adaptare în așa mod încât, persoanele cu dizabilități să aibă acces la ele și să le poată utiliza, pentru a putea fi folosite de către persoanele cu dizabilități, astfel încât să fie accesibile persoanelor cu dizabilități cu respectarea normativelor în vigoare;
- **adaptare rezonabilă** – modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure sau să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului;
- **măsuri de adaptare rezonabilă** – măsuri promovate de către stat și măsuri concrete pentru asigurarea egalității și eliminarea discriminării persoanelor cu dizabilități, pentru a facilita accesul persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, întreprinse în cazul în care obiectele de menire socială, din motive tehnice, nu pot fi amenajate astfel încât să fie accesibile persoanelor cu dizabilități cu respectarea normativelor în vigoare;
- **normative de adaptare** – normative de adaptare a obiectivelor infrastructurii sociale la necesitățile persoanelor cu dizabilități, ce se aprobă de organul național de dirijare în construcții;
- **obiecte ale infrastructurii sociale** / obiecte de menire socială / obiecte de utilitate publică – *lipsește o definiție exhaustivă*;

Analizând măsura în care noțiunile, termenii și definițiile utilizate mai sus au fost transpuse în legislația curentă, constatăm că procesul de adoptare a acestora este unul lent, foarte limitat și neuniform.

Utilizarea uniformă și corectă a noțiunilor, termenilor și definițiilor este absolut necesară pentru procesul de reglementare, procesul de dezvoltare și modificare a cadrului legal, precum și pentru exercitarea eficientă de către beneficiari a drepturilor lor, inclusiv prin intermediul justiției.

Este salutar faptul că, pe parcursul ultimilor ani, atât la nivel legislativ, cât și la nivel normativ, au fost întreprinse măsuri și adoptate acte normative cu scopul uniformizării și transpunerii noțiunilor utilizate de Legea nr. 60 din 30.03.2012. Astfel, multitudinea de noțiuni ca "invalid"/ "invaliditate"/ "infirmitate", "disabil"/ "disabilitate", "persoana cu handicap"/ "handicap" treptat sunt înlocuite cu noțiunile stabilite de Legea nr. 60 din 30.03.2012, și anume – "**persoană cu dizabilități**"/ "**dizabilitate**".

Drept bun exemplu servesc modificările aduse la legislație prin Legea nr. 201 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative³, prin care sunt modificate, în sensul uniformizării noțiunilor, asigurării unor drepturi și asigurării accesibilității, 15 acte legislative.

De asemenea, sunt operate modificări în un șir de acte normative, ca spre exemplu prin Hotărârea Guvernului nr. 1203 din 31.10.2016 privind modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 55 din 30.01.2012⁴ sau prin Hotărârea Guvernului nr. 714 din 06.06.2016 privind modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 1387 din 10.12.2007⁵, și altele, prin intermediul cărora cuvântul „invaliditate” se substituie cu cuvântul „dizabilitate”.

Cu toate acestea, trebuie să notăm cu regret faptul că, procesul de uniformizare a noțiunilor cadrului legal involvează pe alocuri. Astfel că, deși prin Legea nr. 201 din 28.07.2016, Hotărârea Guvernului nr. 714 din 06.06.2016 sau Hotărârea Guvernului nr. 1203 din 31.10.2016 a fost depus un efort considerabil destinat uniformizării terminologiei, observăm că prin Hotărârea Guvernului nr. 960 din 08.08.2016 cu privire la aprobarea Nomenclatorului obiectivelor publice cu pericol de incendiu, explozie-incendiu și al lucrărilor, serviciilor în domeniul apărării împotriva incendiilor pentru care este obligatorie obținerea avizului de apărare împotriva incendiilor și de stingere a incendiilor la desfășurarea unor genuri de activitate⁶, Guvernul revine la terminologia ce nu corespunde legislației, prin utilizarea în p. 1 al. 1 a noțiunii de "invalidi".

Similar, Normativul în construcții "Cerințe generale de securitate pentru obiectele de construcție la folosirea și accesibilitatea lor pentru persoanele cu dizabilități" NCM C.01.06-2014, aprobat în 2014 prin Ordinul Ministrului dezvoltării regionale și construcțiilor al Republicii Moldova nr. 48 din 08.04.2014⁷, utilizează noțiunea "invalidi" (ex. p.1.6.), contrar prevederilor legale.

³ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=366530>

⁴ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=367391>

⁵ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=365291>

⁶ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=366220>

⁷ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=352599>

RECOMANDARE: Utilizarea în actele legislative, normative și în actele tuturor autorităților publice centrale și locale, a noțiunilor, termenilor și definițiilor stabilite de Legea nr. 60 din 30.03.2012.

Noțiunea de "**design universal**" nu se mai regăsește nicăieri în legislație, decât în Legea nr. 60 din 30.03.2012, deși este stabilită proiectarea și dezvoltarea produselor, mediului, programelor, bunurilor, serviciilor, echipamentelor și utilităților în baza designului universal, care presupune o adaptare minimă și la cel mai scăzut cost al acestora, astfel încât ele să poată fi utilizate de către toate persoanele, pe cât este posibil, fără să fie nevoie de o adaptare sau de o proiectare specială și să răspundă nevoilor specifice ale persoanelor cu dizabilități. Astfel, este necesară atât introducerea în cadrul de reglementare existent a noțiunii de "design universal", dar și elaborarea documentului de reglementare care ar descrie principiile, conținutul sau cerințele minime referitoare la "designul universal".

RECOMANDARE: Elaborarea documentului de reglementare privind cerințele minime de design universal pentru proiectarea și dezvoltarea produselor, mediului, programelor, bunurilor, serviciilor, echipamentelor și utilităților sau includerea principiilor designului universal în unul din normativele existente.

Noțiunile de "**obiecte ale infrastructurii sociale**" / "obiecte de menire socială" / "obiecte de utilitate publică" nu sunt definite de către Legea nr. 60 din 30.03.2016, ceea ce lasă loc de interpretare referitor la întocmirea unei asemenea liste exhaustive a unor asemenea obiecte, sau referitor la aplicabilitatea cerințelor de adaptare și măsurilor pentru asigurarea accesibilității în privința unor asemenea obiecte. Lipsesc, de asemenea, careva criterii calitative care ar permite evaluarea și includerea/ excluderea unui sau altui obiect în lista obiectelor de menire socială. În conformitate cu Planul de acțiuni privind implementarea măsurilor de asigurare a accesibilității persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 599 din 13.08.2013, autoritățile administrației publice locale urmau să efectueze "inventarierea instituțiilor publice și clădirilor de menire socială existente cu privire la adaptarea acestora la necesitățile persoanelor cu dizabilități". Codul Practic în construcții CP C.01.02-2014⁸ aprobat prin Ordinul Ministrului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor nr. 49 din 14.04.2014⁹ conține o definiție exemplificativă a obiectelor (construcțiilor) ale infrastructurii sociale. Cu toate acestea, nu este clar care au fost criteriile – definite sau aplicate - în baza cărora obiectele de menire socială au fost identificate ca atare de către autoritățile publice pentru realizarea obiectivului respectiv. Se propune ca, de rând cu criteriile respective, să fie întocmit un chestionar de determinare a utilității publice, dar și de evaluare a accesibilității, prin metode simple și accesibile unui public neinițiat, ceea ce ar contribui la o inventariere rapidă și evaluare obiectivă.

⁸ <http://www.ednc.gov.md/Custom/Sivadoc/Download.aspx?id=107526&t=Normative>

⁹ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=352747&lang=1>

RECOMANDARE: Stabilirea unor criterii de identificare a obiectelor de menire socială, pentru a putea fi solicitate măsurile de adaptare și de asigurare a accesibilității.

RECOMANDARE: Elaborarea unui chestionar tip de determinare a utilității publice și de evaluare a accesibilității.

Deși Legea nr. 60 din 30.03.2016 este o lege organică, odată cu adoptarea acesteia, nu au fost modificate anumite acte legislative speciale, ca spre exemplu, Legea nr. 721 din 02.02.1996 privind calitatea în construcții¹⁰, în sensul în care acestea să includă principiul și cerința de **"accesibilitate"**. Lipsa modificării acestei legi speciale, nu a permis elaborarea unui normativ special privind accesibilitatea, deoarece elaborarea oricărui normativ necesită încadrarea în unul din exigențele esențiale stabilite de art. 6 al Legii nr. 721 din 02.02.1996. Aceste exigențe esențiale sunt obligatorii pentru realizarea și menținerea pe întreaga durată de existență a construcțiilor, și anume: "A - rezistență și stabilitate; B - siguranță în exploatare; C - siguranță la foc; D - igienă, sănătatea oamenilor, refacerea și protecția mediului înconjurător; E - izolație termică, hidrofugă și economie de energie; F - protecție împotriva zgomotului."

Spre exemplu, denumirea exigenței esențiale "B - siguranță în exploatare" explică denumirea Normativului în construcții "Cerințe generale de securitate pentru obiectele de construcție la folosirea și accesibilitatea lor pentru persoanele cu dizabilități" NCM C.01.06-2014. Anume din acest motiv nu există și nu a fost posibilă elaborarea unui separat *Normativ în construcții "Măsuri și cerințe de adaptare pentru asigurarea accesibilității"*, care ar veni să asigure accesibilitatea la nivel general, atât pentru persoane cu dizabilități, cât și pentru alte categorii de persoane, care temporar sau datorită anumitei condiții fizice, necesită utilizarea respectivei măsuri de adaptare.

În consecință, se propune includerea unei noi exigențe esențiale în construcții, și anume "G - Accesibilitatea". O asemenea exigență esențială ar permite elaborarea unor noi normative, ca spre exemplu, acel menționat *Normativ în construcții "Măsuri și cerințe de adaptare pentru asigurarea accesibilității"*, dar și elaborarea documentului de reglementare privind cerințele minime de design universal. Doar în cazul în care accesibilitatea va fi stabilită ca o exigență esențială, doar în acel caz, nu va fi considerată ca fiind o cerință facultativă / opțională, ci drept una de bază și funcțională. Suplimentar, aceasta ar permite modificarea și a modelelor de documente utilizate în construcții, cu includerea capitolului accesibilității, ceea ce inclusiv ar crește în mod automat cunoașterea și recunoașterea publică a principiului ("awareness").

¹⁰ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311715>

RECOMANDARE: Modificarea Legii nr. 721 din 02.02.1996 pentru includerea unei noi exigențe esențiale – "G - Accesibilitatea", și, respectiv, elaborarea unui *Normativ în construcții "Măsuri și cerințe de adaptare pentru asigurarea accesibilității"* cu enunțarea principiilor și cerințelor minime de design universal.

În ceea ce privește "amenajarea obiectelor infrastructurii sociale", pe lângă normativele de bază și având în vedere, necesitatea de adaptare rezonabilă, se propune elaborarea unor ghiduri practice / îndrumare după modelul celor elaborate de către ADA – Americans with Disabilities Act¹¹, în care se regăsesc nu doar standardele / normativele, ci și îndrumările cu exemplificări de modele pentru scopuri publice și comerciale (secții de votare; micul business; bazine; etc.)¹². Asemenea ghiduri practice / îndrumare ar fi foarte utile în mod special pentru autoritățile administrației publice locale, care sunt direct responsabile de amenajarea obiectelor infrastructurii sociale, dar și pentru întreprinderile/organizațiile care deservesc sau angajează persoane cu dizabilități, anume prin faptul că urmează să conțină o serie de măsuri și exemple de amenajare, inclusiv cât mai necostisitoare și rezonabile. Asemenea ghiduri, ar contribui la conștientizarea necesităților, dar și posibilităților și oportunităților în sensul exemplificării că accesibilitatea este un obiectiv realizabil.

RECOMANDARE: Elaborarea unor ghiduri practice și îndrumare pentru amenajarea obiectelor infrastructurii sociale, în ajutorul autorităților administrației publice locale și întreprinderilor și organizațiilor care deservesc sau angajează persoane cu dizabilități.

¹¹ <https://www.ada.gov/regs2010/2010ADAStandards/Guidance2010ADASTandards.htm>

¹² <https://www.ada.gov/ta-pubs-pg2.htm>

Capitolul II

Analiza competențelor corespunzătoare autorităților în raport cu accesibilitatea și a responsabilităților acestora la asigurarea accesibilității

Conform Legii nr. 60 din 30.03.2012, statul deține responsabilitatea pentru elaborarea politicilor naționale de adaptare rezonabilă și incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure sau să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Conform art. 17 al legii, politica de stat în domeniul accesibilității include măsuri concrete pentru a facilita accesul persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, la informație și la mijloacele de comunicare, inclusiv la tehnologia informației și la comunicațiile electronice, la alte utilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în localitățile urbane, cât și în localitățile rurale, în conformitate cu normativele în vigoare.

Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) este organul central de specialitate al administrației publice abilitat să elaboreze, promoveze și realizeze politica statului în domeniul protecției sociale a persoanelor cu dizabilități, iar celelalte autorități ale administrației publice centrale sînt responsabile în limita competențelor lor funcționale. Sub aspectul accesibilității în mod special, asemenea autorități sunt:

- Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC) - este responsabil de politicile de accesibilitate la mediul fizic și de aprobarea normativelor în construcții (clădiri, drumuri și alte obiecte de utilitate publică, etc.);
- Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor (MTID) - este responsabil de politicile de accesibilitate la transport și la infrastructura drumurilor (mijloace de transport, drumuri, pasaje, etc.);
- Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (MTIC) - este responsabil de politicile de accesibilitate la tehnologia informației și la comunicațiile electronice (servicii electronice, terminale, sisteme informaționale, etc.).

Conform p. 5 al Regulilor de elaborare și cerințe unificate față de documentele de politici, aprobate prin Hotărîrea Guvernului nr. 33 din 11.01.2007¹³, 5. documentele de politici reprezintă:

- a) concepția;
- b) strategia;
- c) programul;
- d) planul.

¹³ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=319904>

Constatăm că, la moment nu există nici un document activ de politici, care ar aborda problema accesibilității persoanelor cu dizabilități.

Documentele de politici existente în vigoare, sunt expirate ca termen de implementare:

- Planul de acțiuni privind implementarea măsurilor de asigurare a accesibilității persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 599 din 13.08.2013 – perioada de implementare noiembrie 2013 - iunie 2014;
- Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010–2013) aprobată prin Legea nr. 169 din 09.07.2010¹⁴ – perioada de implementare anii 2010 - 2013.

Punctul 26 al Strategiei, și p. 8 al Planului de acțiuni pentru implementarea strategiei, stabilește expres întreprinderea următoarele măsuri:

- Revizuirea standardelor tehnice și actelor normative pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială – responsabil MDRC;
- Elaborarea de recomandări metodice privind adaptarea obiectivelor de menire socială (din domeniul sănătății, asistenței sociale, instruirii, culturii) la necesitățile persoanelor cu dizabilități – responsabil MDRC;
- Elaborarea de recomandări privind adaptarea transportului public la necesitățile persoanelor cu dizabilități – responsabil MTID și MDRC;
- Elaborarea de recomandări privind adaptarea locuințelor la necesitățile persoanelor cu dizabilități – responsabil MDRC;
- Elaborarea de recomandări privind adaptarea sistemelor informaționale, mass-mediei (televiziunea și radioul, presa, internetul etc.) la necesitățile persoanelor cu dizabilități – responsabil MTIC și Consiliul Coordonator al Audiovizualului;
- Elaborarea de recomandări privind utilizarea limbajului mimico-gestual în sistemul informațional – responsabil MTIC și CCA.

Din toate prevederile de mai sus, care sunt imperative și stabilite prin lege, doar prima prevedere a fost realizată parțial, în partea revizuirii normativelor în construcții și a unor acte normative și chiar și legislative. Restul prevederilor de elaborare a recomandărilor sunt până în prezent nerealizate.

RECOMANDARE: Elaborarea unui nou document de politici, asigurând un *mainstreaming* al principiului accesibilității persoanelor cu dizabilități.

¹⁴ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=336276>

RECOMANDARE:

- ✓ **Elaborarea de recomandări metodice privind adaptarea obiectivelor de menire socială (din domeniul sănătății, asistenței sociale, instruirii, culturii) la necesitățile persoanelor cu dizabilități – responsabil MDRC;**
- ✓ **Elaborarea de recomandări privind adaptarea transportului public la necesitățile persoanelor cu dizabilități – responsabil MTID și MDRC;**
- ✓ **Elaborarea de recomandări privind adaptarea locuințelor la necesitățile persoanelor cu dizabilități – responsabil MDRC;**
- ✓ **Elaborarea de recomandări privind adaptarea sistemelor informaționale, mass-mediei (televiziunea și radioul, presa, internetul etc.) la necesitățile persoanelor cu dizabilități – MTIC și Consiliul Coordonator al Audiovizualului;**
- ✓ **Elaborarea de recomandări privind utilizarea limbajului mimico-gestual în sistemul informațional – MTIC și CCA.**

Conform p. 5 al Hotărârii Guvernului nr. 599 din 13.08.2013, de aprobare a Planului de acțiuni privind implementarea măsurilor de asigurare a accesibilității persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială, Guvernul și-a stabilit ca obiectiv **”Revizuirea și aprobarea standardelor tehnice și actelor normative pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială, armonizându-le cu actele comunitare”**.

Activitatea respectivă nu a fost realizată integral și nici nu putea fi realizată, în sensul armonizării cu actele comunitare, deoarece la moment încă nu există o Directivă Europeană asupra accesibilității. Propunerea de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la aproximarea legislației, reglementărilor și procedurilor administrative a statelor membre cu privire la cerințele de accesibilitate pentru produse și servicii este la moment în procedură de examinare a Parlamentului European¹⁵. Sub acest aspect, obiectivul stabilit a fost unul nerealistic la acel moment (2013), însă ar putea fi realizat în viitorul apropiat, în cazul în care un nou plan de acțiuni, ar include iarăși această acțiune.

Din conținutul Normativului în construcții ”Cerințe generale de securitate pentru obiectele de construcție la folosirea și accesibilitatea lor pentru persoanele cu dizabilități” NCM C.01.06-2014 (precum și al Codului Practic în construcții CP C.01.02-2014), este evident faptul că acesta nu are nimic în comun cu niciuna din jurisdicțiile comunității europene, deoarece este o traducere și transpunere a unui normativ a Federației Ruse, fapt evident și din textul versiunii ruse a normativului (de ex. pag. 4)¹⁶, în care se face trimitere la convențiile CSI, cadrul legal al Federației Ruse și se utilizează frecvent asemenea noțiuni excluse de legislația Republicii Moldova, ca ”invalidi”.

¹⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2015:0615:FIN>

¹⁶ <http://www.ednc.gov.md/Custom/Sivadoc/Download.aspx?id=107517&t=Normative>

RECOMANDARE: Monitorizarea continuă a propunerilor de acțiuni și modificărilor legislației conform planurilor de acțiuni de armonizare a legislației, în scopul realizării eficiente a planurilor de acțiuni respective.

RECOMANDARE: Revizuirea și aprobarea standardelor tehnice și actelor normative pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială, armonizându-le cu Directivă Europeană asupra accesibilității imediat după adoptarea acestora.

Autoritățile administrației publice locale, realizează politica de asistență socială a persoanelor cu dizabilități și asigură aplicarea legislației la nivel teritorial. În conformitate cu art. 14 din Legea nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală¹⁷, consiliul local realizează următoarele competențe care sunt în strânsă legătură cu asigurarea accesibilității la nivel local:

- decide asupra lucrărilor de proiectare, construcție, întreținere și modernizare a drumurilor, podurilor;
- aprobă, planurile urbanistice ale localităților din componența unității administrativ-teritoriale respective, precum și planurile de amenajare a teritoriului (elaborate de către primar și prezentate pentru aprobare).

Desigur că în această privință, deciziile consiliului local urmează a fi acoperite financiar, deoarece legea limitează posibilitatea adoptării deciziilor care implică anumite cheltuieli doar cu indicarea sursei de acoperire a costului realizării deciziilor. Astfel, este propusă includerea asigurării accesibilității în competența consiliului local, pentru a da posibilitate consiliilor locale să bugeteze asemenea activități și să le planifice, iar în acest fel, asemenea cheltuieli vor fi justificate fiind solicitate prin lege.

Respectiv, este necesară o planificare la nivel local a acestor activități din partea fiecărei autorități locale, inclusiv cu elaborarea și aprobarea Planului de acțiuni la nivel local privind adaptarea clădirilor la necesitățile persoanelor cu dizabilități cu prevederea finanțării acțiunilor din bugetele unităților administrativ-teritoriale și/sau proprietarilor de clădiri – care fusese prevăzut de p. 2 al Planului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 599 din 13.08.2013.

Mai mult ca atât, prin Legea nr. 435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă¹⁸ stabilește că planificarea urbană este un domeniu propriu de activitate pentru autoritățile publice locale de nivelul întâi. Autoritățile publice locale de nivelurile întâi și al doilea, dispun de libertate deplină de acțiune în reglementarea și gestionarea oricărei chestiuni de interes local. Actele normative ale autorităților administrației publice locale se emit întru reglementarea unor activități de interes

¹⁷ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=321765>

¹⁸ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=321387>

local, potrivit prevederilor Legii nr. 317 din 18.07.2003 privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale¹⁹.

În conformitate cu prevederile Legii nr. 835 din 17.05.1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului²⁰, autoritățile administrației publice locale, elaborează programele și prognozele dezvoltării socio-economice a teritoriilor, inclusiv programele de lucrări publice și programele de organizare și de dezvoltare urbanistică a localităților. Cu toate acestea, din obiectivele activității de urbanism, stabilite de art. 5 al legii, lipsește asigurarea accesibilității. Astfel, se propune includerea în art. 5 al Legii nr. 835 din 17.05.1996 în calitate de obiectiv a activității de urbanism – asigurarea principiului accesibilității – pentru a da o posibilitate reală autorităților publice locale să justifice financiar toate activitățile legate de asigurarea accesibilității în teritoriu.

De asemenea, Legea nr. 131 din 07.06.2007 privind siguranța traficului rutier²¹, stabilește că de competența autorităților administrației publice locale sînt:

- administrarea, întreținerea, repararea și dotarea cu mijloace de semnalizare a drumurilor publice locale și a construcțiilor rutiere, în conformitate cu exigențele siguranței traficului rutier;
- amenajarea trotuarelor pentru pietoni, în categoria de pietoni fiind inclusiv persoana care se deplasează în cărucior (fără motor) pentru invalizi, care duce o bicicletă, un ciclomotor, o motocicletă, săniuță, un cărucior manual, un cărucior pentru copii sau invalizi.

RECOMANDARE: Elaborarea și aprobarea din partea fiecărei autorități locale a Planului de acțiuni la nivel local privind adaptarea clădirilor și drumurilor la necesitățile persoanelor cu dizabilități cu prevederea finanțării acțiunilor din bugetele unităților administrativ-teritoriale și/sau proprietarilor de clădiri.

RECOMANDARE: Modificarea art. 14 al Legii nr. 436 din 28.12.2006 pentru a include asigurarea accesibilității (după exemplul asigurării principiului egalității din lit. o1).

RECOMANDARE: Modificarea art. 5 al Legii nr. 835 din 17.05.1996 în calitate de obiectiv a activității de urbanism – asigurarea principiului accesibilității.

¹⁹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=312810>

²⁰ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311517>

²¹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=356347>

Capitolul III

Analiza legislației aplicabile și normativelor în domeniul construcțiilor referitor la reflectarea principiului accesibilității

Conform Legii nr. 60 din 30.03.2012, nu se admite proiectarea și construirea centrelor populate, formarea cartierelor de locuit, elaborarea soluțiilor de proiect, construcția și reconstrucția clădirilor, instalațiilor, complexelor și comunicațiilor, de asemenea producerea sau achiziția mijloacelor de transport public urban, a mijloacelor de informare și de telecomunicații fără amenajarea acestor obiective și mijloace în așa mod încât persoanele cu dizabilități să aibă acces la ele și să le poată utiliza.

Autoritățile responsabile au obligația să autorizeze funcționarea obiectelor de utilitate publică numai în condițiile respectării normativelor în domeniu, astfel încât persoanele cu dizabilități să aibă la ele un acces neîngrădit.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 913 din 25.07.2016 privind aprobarea Reglementării tehnice cu privire la cerințele minime pentru comercializarea produselor pentru construcții²² stabilește faptul că în mod special, construcțiile trebuie să fie proiectate și executate astfel încât să fie accesibile și utilizabile pentru persoanele cu dizabilități.

Legea nr. 721 din 02.02.1996 privind calitatea în construcții, stabilește că agenții economici - persoane fizice sau juridice, vinovați de executarea cu abateri de la documentele normative în vigoare a lucrărilor de construcții, modificare, transformare, modernizare, consolidare și reparații remediază, pe propria cheltuială, defectele calitative apărute din vina lor atât pe perioada de execuție, cât și în perioada de garanție stabilită conform legii și contractului și suportă pierderile prevăzute în atare cazuri de contract. Proiectantul, verificatorul de proiecte, executantul, responsabilul tehnic atestat, dirigintele de șantier atestat, specialistul din laboratorul de încercări în construcții, expertul tehnic atestat răspund potrivit obligațiilor ce le revin pentru viciile ascunse ale construcției, pentru viciile structurii de rezistență rezultate din nerespectarea normelor de proiectare și execuție în vigoare la data realizării ei.

Din formularea legii nu este clar dacă neasigurarea accesibilității este considerată un "viciu ascuns al construcției", pentru că în mod evident nu este un viciu a structurii de rezistență. Se propune includerea răspunderii pentru neasigurarea accesibilității, iar asigurarea accesibilității trebuie să fie instituită ca o cerință specială/ compartiment al certificatului de urbanism pentru proiectare, în condițiile Legii nr. 163 din 09.07.2010 privind autorizarea executării lucrărilor de construcție²³.

²² <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=366084>

²³ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=335823>

RECOMANDARE: Includerea în textul art. 30 al Legii nr. 721 din 02.02.1996 a răspunderii pentru neasigurarea accesibilității.

RECOMANDARE: Includerea în textul art. 6 al Legii nr. 163 din 09.07.2010 a cerinței că, certificatul de urbanism pentru proiectare va cuprinde prescripții și elemente privind accesibilitatea.

3.1. Infrastructura și instituții publice

Obiectele de menire socială trebuie să fie amenajate într-un mod care să le facă accesibile pentru persoanele cu dizabilități: dotate cu căi de acces și instalate cu respectarea actelor normative în vigoare.

Ministerul Culturii, Ministerul Tineretului și Sportului, Agenția Turismului, alte structuri competente ale autorităților publice centrale și locale au obligația să faciliteze accesul persoanelor cu dizabilități la valorile culturale, la obiectivele de patrimoniu, turistice, sportive și la locurile de petrecere a timpului liber.

În cazul în care obiectele de menire socială, din motive tehnice, nu pot fi amenajate astfel încât să fie accesibile persoanelor cu dizabilități cu respectarea normativelor în vigoare, autoritățile administrației publice locale, asociațiile obștești și persoanele juridice de drept public sau de drept privat trebuie să întreprindă măsuri corespunzătoare pentru adaptarea rezonabilă a obiectelor în cauză la necesitățile persoanelor cu dizabilități.

Normativele de adaptare a obiectivelor infrastructurii sociale la necesitățile persoanelor cu dizabilități se aprobă de organul național de dirijare în construcții.

RECOMANDARE: Este necesară elaborarea normativelor de adaptare rezonabilă, pentru cazurile în care obiectele de menire socială, din motive tehnice, nu pot fi amenajate astfel încât să fie accesibile persoanelor cu dizabilități.

RECOMANDARE: Este necesară introducerea unor etape și unor perioade de tranziție pentru obiectele de menire socială deja existente.

3.2. Servicii publice

Prin Legea nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității²⁴, este interzisă orice formă de discriminare privind accesul persoanelor la:

- a) serviciile oferite de autoritățile publice;
- b) serviciile de asistență medicală și alte servicii de sănătate;
- c) serviciile de protecție socială;

²⁴ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=343361>

- d) serviciile bancare și financiare;
- e) serviciile de transport;
- f) serviciile culturale și de agrement;
- g) vânzarea sau închirierea de bunuri mobile sau imobile;
- h) alte servicii și bunuri disponibile publicului.

În acest sens, legislația nu prevede într-o formă desfușurată și exhaustivă accesibilitatea persoanelor cu dizabilități în privința instituției publice și a serviciilor oferite de aceasta, ci mai degrabă accesibilitatea în și la spațiul fizic (clădire, drum, etc.). Spre exemplu, Legea nr. 411 din 28.03.1995 ocrotirii sănătății²⁵, are o retorică diferită, prevăzând responsabilitatea organelor și unităților medico-sanitare inclusiv pentru accesibilitatea prestațiilor medico-sanitare.

Se propune elaborarea unor ghiduri/îndrumare după modelele ADA, cu o atenție sporită în privința persoanelor cu dizabilități, ceea ce ar permite elaborarea unor noi tipuri de recomandări metodologice pentru instituțiile și organizațiile ce prestează servicii publice, cu accent pe procedee și metode de prestare a serviciilor publice. Inclusiv, alocarea spațiilor pentru instituții publice – doar cu respectarea condițiilor de accesibilitate. Spre exemplu, recomandările ADA, indică instituțiilor publice amplasarea la etajul întâi a birourilor de prestare a serviciilor către populație sau a ghișeelor din interior la înălțimea unei persoane așezate în scaun, astfel încât măsurile de adaptare să fie minime.

RECOMANDARE: Elaborarea unor ghiduri/îndrumare privind principiile prestării serviciilor publice cu includerea accesibilității în privința procedurilor și metodelor de prestare a serviciilor publice, și nu neapărat doar a prevederilor ce țin de accesul în clădire.

3.3. Transport

Careva cerințe, normative și standarde de accesibilitate în domeniul transporturilor, elaborate cu scopul ajustării cadrului normativ după adoptarea Legii nr. 60 din 30.03.2012, lipsesc. Aici nu ne referim la prevederi normative și cu caracter general care solicită necesitatea asigurării accesibilității pentru persoane cu dizabilități (deși, spre exemplu, în domeniul avia acestea sunt chiar detaliate). Se recomandă elaborarea unor normative de către MTID cu caracter general privind accesibilitatea, iar apoi pentru cazuri particulare (taxi, avia, public urban, etc.) la necesitate, astfel încât, prevederile necesare să fie aplicabile pentru toate cazurile și în orice circumstanță în care este necesar a fi invocate.

RECOMANDARE: Elaborarea de către MTID a unor cerințe, normative și standarde de accesibilitate în domeniul transporturilor.

²⁵ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=312823>

3.4. Locuința

Utilizarea încăperilor de locuit este pusă în sarcina autorităților administrației publice locale, a întreprinderilor, instituțiilor sau organizațiilor în administrarea cărora se află fondul locativ.

Utilizarea caselor de locuit individuale este pusă în sarcina autorităților administrației publice locale și se face în modul stabilit, cu participarea reprezentanților asociațiilor obștești ale persoanelor cu dizabilități.

Autoritățile responsabile elaborează și aprobă proceduri și programe proprii, inclusiv stabilesc criteriile de selectare a beneficiarilor de servicii de utilizare a încăperilor/locuințelor pe baza evaluării necesităților, a condițiilor materiale și de trai ale acestora.

Proprietarii de spații hoteliere au obligația să adapteze cel puțin o cameră pentru găzduirea persoanei cu dizabilități care utilizează fotoliul rulant, de asemenea să monteze panouri de afișaj corespunzătoare nevoilor persoanelor cu dizabilități vizuale și auditive.

În cazul ascensoarelor destinate transportului de persoane, cabina trebuie proiectată și construită astfel încât să nu obstrucționeze sau să împiedice accesul și utilizarea de către persoanele cu dizabilități²⁶. La achiziția și instalarea ascensoarelor în blocurile locative și în instituțiile publice, autoritățile responsabile și agenții economici vor ține cont de dotarea acestora cu afișaj scris în sistem Braille sau alte moduri alternative de comunicare.

Hotărârea Guvernului nr. 406 din 02.06.2014 cu privire la aprobarea Programului pentru integrarea problemelor îmbătrânirii în politici²⁷ indică în calitate de prioritate, stabilirea standardelor minime de accesibilitate a locuinței pentru persoanele în vârstă și cele cu dizabilități.

Legea nr. 60 din 30.03.2012, stabilește că "Normativele de adaptare a locuințelor la necesitățile persoanelor cu dizabilități se aprobă de către Guvern". Observăm că norma diferă de cea privind adaptarea obiectivelor infrastructurii sociale, care se aprobă de organul național de dirijare în construcții. Asemenea norme de adaptare nu au fost elaborate până în prezent.

RECOMANDARE: Elaborarea Normativelor de adaptare a locuințelor la necesitățile persoanelor cu dizabilități și aprobarea acestora către Guvern cu stabilirea unor perioade de tranziție.

Prevederile Legii nr. 201 din 28.07.2016, care se referă la completarea art. 227 a Codului contravențional al Republicii Moldova, pentru instituirea răspunderii pentru nerespectarea normativelor în vigoare pentru a asigura accesul și folosirea lor de către persoanele cu dizabilități intră în vigoare la data de 09.02.2017. Respectiv, este necesară elaborarea sau modificarea de urgență a tuturor normativelor indi-

²⁶ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=362849>

²⁷ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=353338>

cate (de construcție, de reparație și de reconstrucție a drumurilor, stațiilor, pasajelor și a comunicațiilor situate în zona drumului, a mijloacelor de dirijare a circulației rutiere, a pistelor pentru pietoni și a punților de trecere sau a căilor de acces la drumurile publice), și intrarea acestora în vigoare până la data de 09.02.2017. Altfel, în lipsa normativelor indicate, norma respectivă nu va putea fi implementată, deoarece vor lipsi toate elementele de constatare a contravenției, prin lipsa normativului, sau implementarea acesteia va fi amânată până la redresarea situației și elaborarea normativului respectiv.

RECOMANDARE: Elaborarea sau modificarea de urgență a tuturor normativelor indicate (de construcție, de reparație și de reconstrucție a drumurilor, stațiilor, pasajelor și a comunicațiilor situate în zona drumului, a mijloacelor de dirijare a circulației rutiere, a pistelor pentru pietoni și a punților de trecere sau a căilor de acces la drumurile publice), și intrarea acestora în vigoare până la data de 09.02.2017.

Capitolul IV

Identificarea actelor normative relevante indicate sau menționate de legislație

Analizând cadrul legislativ și normativ în vigoare, inclusiv recenta Hotărâre a Guvernului nr. 1033 din 08.09.2016 privind aprobarea cu privire la aprobarea Setului de indicatori pentru monitorizarea implementării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități²⁸, a fost formulată necesitatea elaborării a cel puțin următoarele 22 de documente care urmează să asigure accesibilitatea persoanelor cu dizabilități, care ar fi trebuit deja să existe, dintre care astăzi sunt doar 2 (p. 4 și 9 de mai jos), deși denumirile acestora este utilizat în mod diferit de exigențele legale în diferite acte normative ("*standarte*" / "*normative*"):

Documentul	Prevăzut de	Responsabil
1. Reglementare privind cerințele minime de design universal pentru proiectarea și dezvoltarea produselor, mediului, programelor, bunurilor, serviciilor, echipamentelor și utilităților	Legea nr. 60 din 30.03.2012, art. 2 și art. 17	Guvernul
2. Politică națională de adaptare rezonabilă	Legea nr. 60 din 30.03.2012, art. 6	Guvernul
3. Reglementare de identificare a obstacolelor/ barierele față de accesul deplin al persoanelor cu dizabilități	Legea nr. 60 din 30.03.2012, art. 17	Guvernul
4. Normative de proiectare și construcție a obiectelor infrastructurii sociale adaptate necesităților persoanelor cu dizabilități	Legea nr. 60 din 30.03.2012, art.18	MDRC existent
5. Normativele de adaptare a obiectivelor infrastructurii sociale la necesitățile persoanelor cu dizabilități, incluzând măsuri de adaptare rezonabilă pentru cazurile în care obiectele de menire socială, din motive tehnice, nu pot fi amenajate astfel încât să fie accesibile persoanelor cu dizabilități	Legea nr. 60 din 30.03.2012, art. 19	MDRC
6. Normativ de adaptare a locuințelor la necesitățile persoanelor cu dizabilități	Legea nr. 60 din 30.03.2012, art. 21	Guvernul

²⁸ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=366676>

7. Recomandări privind adaptarea locuințelor la necesitățile persoanelor cu dizabilități	Anexă la Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010–2013), p. 8.4	MDRC
8. Reglementări pentru facilitarea accesului persoanelor cu dizabilități la valorile culturale, la obiectivele de patrimoniu, turistice, sportive și la locurile de petrecere a timpului liber	Legea nr. 60 din 30.03.2012, art. 23	MC MTS AT
9. Standarde de accesibilitate în construcții	Hotărârea Guvernului nr. 1033 din 08.09.2016	MDRC existent
10. Recomandări metodice privind adaptarea obiectivelor de menire socială (din domeniul sănătății, asistenței sociale, instruirii, culturii) la necesitățile persoanelor cu dizabilități	Anexă la Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010–2013), p. 8.2	MDRC
11. Normative de construcție, de reparație și de reconstrucție a drumurilor, stațiilor, pasajelor și a comunicațiilor situate în zona drumului, a mijloacelor de dirijare a circulației rutiere, a pistelor pentru pietoni și a punților de trecere sau a căilor de acces la drumurile publice	Legea nr. 201 din 28.07.2016, art. XLIV, p. 8 și art. 227 din Codul contravențional nr. 218-XVI din 24.10.2008	MTID MDRC
12. Standarde de accesibilitate în transport	Hotărârea Guvernului nr. 1033 din 08.09.2016	MTID
13. Recomandări privind adaptarea transportului public la necesitățile persoanelor cu dizabilități – responsabil MTID și MDRC	Anexă la Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010–2013), p. 8.3	MDRC MTID
14. Standarde de accesibilitate a mediului informațional, serviciilor de informare, comunicații, inclusiv serviciile electronice și de urgență	Hotărârea Guvernului nr. 1033 din 08.09.2016	MTIC
15. Recomandări privind adaptarea sistemelor informaționale, mass-mediei (televiziunea și radioul, presa, internetul etc.) la necesitățile persoanelor cu dizabilități	Anexă la Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010–2013), p. 8.5	MTIC CCA

16. Recomandări privind utilizarea limbajului mimico-gestual în sistemul informațional	Anexă la Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010–2013), p. 8.6	MTIC CCA
17. Ghiduri privind acomodarea rezonabilă în prestarea de servicii pentru persoanele cu dizabilități	Anexa la Hotărârea Guvernului nr.1033 din 08.09.2016	Guvernul
18. Instrucțiuni privind procurarea de bunuri, lucrări și servicii cu respectarea criteriului de accesibilitate	Anexa la Hotărârea Guvernului nr. 1033 din 08.09.2016	Guvernul
19. Planuri de acțiuni naționale/locale de accesibilizare a clădirilor publice (construcția clădirilor noi și reconstrucția celor vechi) prin eliminarea barierelor (pe termen mediu și lung)	Anexa la Hotărârea Guvernului nr. 1033 din 08.09.2016	Guvernul APL
20. Planuri de acțiuni la nivel local privind adaptarea clădirilor la necesitățile persoanelor cu dizabilități	Anexa la Hotărârea Guvernului nr. 599 din 13.08.2013	APL
21. Planuri de acțiuni naționale/locale de accesibilizare a drumurilor și transportului public (pe termen mediu și lung)	Anexa la Hotărârea Guvernului nr. 1033 din 08.09.2016	Guvernul APL
22. Regulamente sau Statute de activitate a prestatorilor de servicii în domeniile: poștal, bancar, transport, medical, educațional, juridic, de agrement etc. care conțin prevederi privind accesibilitatea clădirilor, informațiilor și comunicării	Anexa la Hotărârea Guvernului nr. 1033 din 08.09.2016	Guvernul

Capitolul V

Recomandări de ajustare și îmbunătățire a cadrului legislativ și normativ existent

În continuare sunt enumerate recomandările formulate de raportul de analiză:

1. Utilizarea în actele legislative, normative și în actele tuturor autorităților publice centrale și locale, a noțiunilor, termenilor și definițiilor stabilite de Legea nr. 60 din 30.03.2012;
2. Elaborarea documentului de reglementare privind cerințele minime de design universal pentru proiectarea și dezvoltarea produselor, mediului, programelor, bunurilor, serviciilor, echipamentelor și utilităților sau includerea principiilor designului universal în unul din normativele existente;
3. Stabilirea unor criterii de identificare a obiectelor de menire socială, pentru a putea fi solicitate măsurile de adaptare și de asigurare a accesibilității;
4. Elaborarea unui chestionar tip de determinare a utilității publice și de evaluare a accesibilității;
5. Modificarea Legii nr. 721 din 02.02.1996 pentru includerea unei noi exigențe esențiale – "G - Accesibilitatea", și, respectiv, elaborarea unui Normativ în construcții "Măsuri și cerințe de adaptare pentru asigurarea accesibilității" cu enunțarea principiilor și cerințelor minime de design universal;
6. Elaborarea unor ghiduri practice și îndrumare pentru amenajarea obiectelor infrastructurii sociale, în ajutorul autorităților administrației publice locale și întreprinderilor și organizațiilor care deservească sau angajează persoane cu dizabilități;
7. Elaborarea unui nou document de politici, asigurând un mainstreaming al principiului accesibilității persoanelor cu dizabilități;
8. Elaborarea de recomandări metodice privind adaptarea obiectivelor de menire socială (din domeniul sănătății, asistenței sociale, instruirii, culturii) la necesitățile persoanelor cu dizabilități;
9. Elaborarea de recomandări privind adaptarea transportului public la necesitățile persoanelor cu dizabilități;

10. Elaborarea de recomandări privind adaptarea locuințelor la necesitățile persoanelor cu dizabilități;
11. Elaborarea de recomandări privind adaptarea sistemelor informaționale, mass-mediei (televiziunea și radioul, presa, internetul etc.) la necesitățile persoanelor cu dizabilități;
12. Elaborarea de recomandări privind utilizarea limbajului mimico-gestual în sistemul informațional;
13. Monitorizarea continuă a propunerilor de acțiuni și modificărilor legislației conform planurilor de acțiuni de armonizare a legislației, în scopul realizării eficiente a planurilor de acțiuni respective;
14. Revizuirea și aprobarea standardelor tehnice și actelor normative pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități la infrastructura socială, armonizându-le cu Directivă Europeană asupra accesibilității imediat după adoptarea acesteia;
15. Elaborarea și aprobarea din partea fiecărei autorități locale a Planului de acțiuni la nivel local privind adaptarea clădirilor și drumurilor la necesitățile persoanelor cu dizabilități cu prevederea finanțării acțiunilor din bugetele unităților administrativ-teritoriale și/sau proprietarilor de clădiri;
16. Modificarea art. 14 al Legii nr. 436 din 28.12.2006 pentru a include asigurarea accesibilității (după exemplul asigurării principiului egalității din lit. o1);
17. Modificarea art. 5 al Legii nr. 835 din 17.05.1996 în calitate de obiectiv a activității de urbanism – asigurarea principiului accesibilității;
18. Includerea în textul art. 30 al Legii nr. 721 din 02.02.1996 a răspunderii pentru neasigurarea accesibilității;
19. Includerea în textul art. 6 al Legii nr. 163 din 09.07.2010 a cerinței că, certificatul de urbanism pentru proiectare va cuprinde prescripții și elemente privind accesibilitatea;
20. Elaborarea normativelor de adaptare rezonabilă, pentru cazurile în care obiectele de menire socială, din motive tehnice, nu pot fi amenajate astfel încât să fie accesibile persoanelor cu dizabilități;
21. Introducerea unor etape și unor perioade de tranziție de adaptare rezonabilă pentru obiectele de menire socială deja existente;

22. Elaborarea unor ghiduri/îndrumare privind principiile prestării serviciilor publice cu includerea accesibilității în privința procedeeelor și metodelor de prestare a serviciilor publice, și nu neapărat doar a prevederilor ce țin de accesul în clădire;
23. Elaborarea de către MTID a unor cerințe, normative și standarde de accesibilitate în domeniul transporturilor (drumuri, mijloace de transport, etc.);
24. Elaborarea Normativelor de adaptare a locuințelor la necesitățile persoanelor cu dizabilități și aprobarea acestora către Guvern cu stabilirea unor perioade de tranziție;
25. Elaborarea sau modificarea de urgență a normativelor de construcție, de reparație și de reconstrucție a drumurilor, stațiilor, pasajelor și a comunicațiilor situate în zona drumului, a mijloacelor de dirijare a circulației rutiere, a pistelor pentru pietoni și a punților de trecere sau a căilor de acces la drumurile publice, și intrarea acestora în vigoare până la data de 09.02.2017.

Lista de abrevieri

ADA – American Disability Act

APL – Administrație Publică Locală

AT – Agenția Turismului

CCA – Consiliul Coordonator al Audiovizualului

MC – Ministerul Culturii

MDRC – Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor

MMPSF – Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei

MTIC – Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor

MTID – Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor

MTS – Ministerul Tineretului și Sportului